

תהליכי למידה ופיתוח בשותפות אקדמיה-שדה: חקר הפרקטיקה במעבדת פיתוח להדרכה פדגוגית

זווית המחקר והפיתוח: תהליכי פיתוח במעבדה במסגרת פיתוח מקצועי

מאת: ד"ר מיקי הוניג, יוזמת ומובילה "מעבדת פיתוח ארצית – מרחב להדרכה פדגוגית"
וד"ר מתן ברק, מנהל פיתוח במרכז לחקר הפדגוגיה – שותפויות אקדמיה שדה

במסגרת "מעבדת פיתוח ארצית – מרחב להדרכה פדגוגית" מדריכות פדגוגיות ממכללות שונות, צוות תוכנית "אקדמיה-ביתה" ממכון חופית וצוות מהמרכז לחקר הפדגוגיה עובדים יחד לפיתוח משאבים ללמידה מקצועית למדריכות פדגוגיות. שותפות זו נוצרה על רקע הבנה משותפת כי מדריכות פדגוגיות (מד"פיות) במכללות מהוות דמות מרכזית ומשמעותית בהכשרת מורים, וכי חשוב להשקיע בהכשרה ובלמידה המקצועית שלהן. כדי לקדם זאת, בחרנו להתמקד בתהליכים של חקר הפרקטיקה – כלומר, למידה מקצועית המעוגנת בתיעוד או ייצוגים של עבודת המד"פיות משגרת עבודתן. למידה שכזו מאופיינת במבט חקרני על הפרקטיקה היומיומית ובדילמות העולות ממנה המשתקפות בייצוגים, וכוללת תהליכי תיאור, ניתוח והפעלת שיקול דעת. במסגרת המעבדה, המד"פיות התנסו בחקר הפרקטיקה כלומדות וכמנחות.

האתגרים בחקר הפרקטיקה רבים: מדובר בצורת למידה חדשה עבור חלק מהמד"פיות, תהליכי החקר דורשים ביסוס של נורמות ופיתוח מיומנויות המשלבות חקרנות, שיתוף, ביקורתיות ופתיחות. בנוסף, עבודת המד"פיות מגוונת, וישנם הבדלים משמעותיים בדרכי עבודה בין מכללות, דיסציפלינות והוראה של תלמידים בשכבות גיל שונות. הבדלים אלה מקשים על ביסוס חקר הפרקטיקה מפני שהוא מבוסס על מושא המשותף לכל הלומדים. על אף אתגרים אלה ואתגרים נוספים, המד"פיות השותפות במעבדה תיעדו את עצמן בעבודתן באומץ מעורר הערכה, וחיברו בין ייצוגים אלה של העבודה לסוגיות ודילמות מקצועיות. אחת מהן הייתה ד"ר מעין שלו ממכללת אורנים. הייצוג שלה היה תיעוד של דיאלוג מורכב בין מד"פית ובין מורה מכשירה שבכיתתה מלמדת סטודנטית של מעין כחלק מההתנסות המעשית. הייצוג מביא לידי ביטוי אתגרים חשובים במשולש ההדרכה: סטודנטית-מורה מכשירה-מד"פית, ומדגיש את מקומה החשוב של המד"פית בהתנסות המעשית של סטודנטיות להוראה.

האירוע המתועד שמעין הביאה כלל התכתבות בין המורה המכשירה והמד"פית על סטודנטית שמתקשה להתמיד במסגרת ההכשרה. הסוגיה המקצועית שעלתה וצפה במהלך עבודת הפיתוח במעבדה הייתה – מי אמור להגדיר לסטודנטית כללים וגבולות? האם זו המורה המכשירה או המד"פית? באיזה אופן ניתן להתמודד עם אתגרים העולים בתוך תהליכי העבודה בין המד"פית, המורה המכשירה וסטודנטיות? כיצד ניתן לקדם את שיתוף הפעולה וחלוקת העבודה בין מד"פית ומורה מכשירה? תובנות לגבי סוגיה זו ולגבי מרחב העבודה

המתגר שבין מכללה ובית ספר, הלכו והעמיקו בתהליך הפיתוח. בסופו של דבר הבנו שתהליך למידה המזמן מיפוי של חוזקות, מצוקות, אינטרסים וציפיות של המורה המבשרה מחד, ושל המד"פית מאידך, יכולים לחדד צורות עבודה פוריות יותר.

זווית יישומית: חווית השימוש בייצוג במסגרת למידה מקצועית של צוות מד"פיות

מאת: ד"ר מעין שלו, מדריכה פדגוגית במכללת אורנים
קטע זה הובא מתוך שיחה מסכמת עם צוות הפיתוח על השימוש בייצוג בידי צוות מד"פיות

במסגרת ישיבת צוות מדריכות פדגוגיות שהנחיתי, התנסינו בחקר פרקטיקה בעזרת ניתוח ייצוג. התהליך היה מוצלח. תרמו לזה מספר גורמים: אני חושבת שהעבודה שאנחנו מנתחות ביחד חקרי מקרה כחלק משגרת העבודה, והמד"פיות מביאות את הייצוגים בעצמן, מייצרת הרגשה של מקום בטוח בצוות. אנחנו מורגלות בחשיפה של העבודה שלנו זו בפני זו, ולכן השיח הוא לא שיפוטי. אני מרגישה בטוחה בעצמי בתוך הצוות. אני חברה בצוות ניהול ואני חושבת שזה מקום שנותן לי ביטחון. זו התבוננות מעניינת בהשתתפות שלי, כי יש קבוצות שאני לא מרגישה נח לשתף בהן ואצלנו בצוות זה לא קורה לי. לא הרגשתי שהייצוג הזה חושף אותי בצורה שמאיימת עלי. למעשה, לא הרגשתי כזאת אמיצה. מיד אמרתי לצוות שזה ייצוג שלי והרגשתי בסדר עם זה. מבחינת מהלך הלמידה עצמו, מפאת חוסר זמן, הספקנו לקרוא את הייצוג רק פעם אחת ביחד, ולא היה זמן לכל אחת מחברות הצוות לעבור ולסמן לעצמה נקודות מעניינות להתייחסות. נאלצתי לעבור מהר לחלק השני, שבו שוחחנו על כוחות, מצוקות ואינטרסים של המשתתפות בייצוג. לאחר מכן דנו בחלופות כדי שנוכל לצאת עם תובנות כלשהן. בסוף המפגש, ערכנו סבב של רפלקציה ובו המד"פיות התייחסו לסוגיה או לכלי.

המגבלה העיקרית הייתה חוסר בזמן. נערכתי לכשעה וחצי, שזה זמן הישיבה הרגיל, אך תחילת המפגש הוקדשה לדיון בנושא אחר. הרגשתי שלא מיציתי את כל שלבי הלמידה והכל נעשה במהירות ולא מספיק לעומק.

ברפלקציה בסוף המפגש, רוב המד"פיות התייחסו לתהליך החקר עצמו, ולא דווקא לנושא עליו דנו. הן אמרו שזה כלי משמעותי ומעניין, וביקשו לשוב ולהתנסות בו. אחת המד"פיות ציינה שהיא מעדיפה את הכלי הזה יותר מאשר חקר מקרה מפני שחקר ייצוג מאפשר ניתוח יותר קוגניטיבי ואנליטי. היא גם ציינה לטובה את העובדה שהמנחה של החקר מגיעה מתוך הצוות ולא מזמינים מנחה חיצונית. הזמנתי את המד"פיות להתחיל לאסוף ייצוגים, ואני מקווה שיזדמן לנו לבצע שוב חקר פרקטיקה במסגרת המכללה.